

Зоя ЗАГИНЕЙ

начальник відділу науково-методичного забезпечення прокурорської діяльності у сфері запобігання та протидії корупції Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, доцент trostuk@ukr.net

УДК 343.31

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИД ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВЧИНЕННЯМ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України (розділ І Особливої частини Кримінального кодексу України (КК України)) є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави. У Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, актуальною загрозою національній безпеці України визнано, зокрема, неефективну систему забезпечення національної безпеки і оборони України [1]. У ст. 111 КК України передбачено кримінальну відповідальність за державну зраду. Однак притягнення особи до кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням цього злочину – не єдиний засіб кримінально-правового реагування. У ч. 2 цієї статті передбачено спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням цього злочину: звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання.

В офіційній судовій статистиці інформація про кількість осіб, які обвинувачуються у вчиненні державної зради, справи щодо

яких було закрито у зв'язку із застосуванням до них спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності, не відображається. В окремих звітах про стан злочинності зазначено, що протягом 2015 року з шести осіб, вироки щодо яких набрали законної сили за звітний період, дві особи було засуджено, а щодо чотирьох провадження були закриті з інших підстав [2]. За I півріччя 2016 року фактично маємо таку ж картину. З трьох осіб, вироки щодо яких набрали законної сили, одну особу було засуджено, а щодо двох провадження були закриті з інших підстав [3]. Припустимо, що закриття кримінальних проваджень «з інших підстав» якраз і передбачає застосування спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради.

У теорії кримінального права проблема звільнення від кримінальної відповідальності достатньо розроблена. Зокрема, у працях А.В. Баркова, Ю.В. Бауліна, Л.В. Головка, О.О. Дудорова, В.М. Куца, В.О. Навроцького, П.В. Хряпінського. Водночас спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради до сьогодні залишається маловивченим. Окремі його аспекти досліджували О.Ф. Бантишев,

О.В. Шамара. Однак у цих наукових дже-релах не аналізувалася законодавча кон-струкція відповідної кримінально-правової норми, а також судова практика застосу-вання спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради. Таким чином, відповідні питання у теорії кримінального права потребують самостійного наукового аналізу.

Метою статті є дослідження законодав-чої конструкції заохочувальної норми, пе-редбаченої у ч. 2 ст. 111 КК України, судової практики застосування спеціального виду звільнення від кримінальної відпові-дальності у зв'язку з вчиненням державної зради, а також напрацювання пропозицій щодо змін до кримінального законодавства у цій частині.

Згідно з п. 1 постанови Пленуму Верхов-ного Суду України від 23 грудня 2005 року № 12 «Про практику застосування суда-ми України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» «Звільнення від кримінальної відповідаль-ності – це відмова держави від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, установ-лених законом обмежень певних прав і своб-од шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснює суд у випадках, передбачених КК України у порядку, встановленому КПК України. Закриття кримінальної справи зі звільненням від кримінальної відповідаль-ності можливе лише в разі вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК України та за наявності визначених у законі прав-ових підстав, вичерпний перелік яких наведено у ч. 1 ст. 44 КК України, а саме: у випадках, передбачених цим Кодексом, а також на підставі закону України про амністію чи акта помилування» [4].

У теорії кримінального права окремі на-уковці справедливо виділяють передумо-ву, підставу та умови (склад) спеціального звільнення від кримінальної відповідаль-ності. Зокрема, такий підхід відображено у наукових працях В.М. Куца, який пе-редумовою звільнення від кримінальної відповідальності називає необхідність ви-бору саме такого способу реагування держа-

ви на вчинений злочин, підставою – недо-цільність її застосування, яка обумовлена визначеними законом підставами, що, влас-не, й називаються умовами звільнення від кримінальної відповідальності [5, с. 171]. Зазвичай саме умови текстуально вираже-ні у тій чи іншій статті Особливої частини КК України.

Наголосимо на тому, що у заохочуваль-них нормах Особливої частини цього Кодек-су, до яких належить і норма, передбачена у ч. 2 ст. 111 КК України, передбачено так звану позитивну посткримінальну поведін-ку особи. Для неї, зокрема, характерним є те, що звільнення від кримінальної відпо-відальності застосовується у випадку, коли особа вчинила закінчений злочин («кримі-нальну поведінку»), виконуючи роль вико-навця злочину, а в окремих випадках – ін-шого співучасника злочину та виконала чітко визначені в КК України дії, які оціню-ються як позитивна – бажана з точки зору інтересів держави і суспільства поведінка [6, с. 321].

Характеризуючи умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради (ч. 2 ст. 111 КК України), доходимо висновку, що відповідна форма реагування з боку держави може за-стосовуватися лише у випадку, коли у діях громадянина України є закінчений склад державної зради, тобто він перейшов на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, вчинив шпигунство (передав або зібрав з метою передачі іно-земній державі, іноземній організації або їх представникам відомості, що становлять державну таємницю), а також надав іно-земній державі, іноземній організації або їх представникам допомогу в проведенні підривної діяльності проти України. Умови звільнення від кримінальної відповідаль-ності, виконавши які громадянин України звільняється від кримінальної відповідаль-ності, зазначені у ч. 2 ст. 111 КК України: 1) невчинення ніяких дій на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників; 2) добровільна заява органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отри-мане завдання. Вжитий законодавцем ед-

нальний сполучник «і» означає, що це – дві обов'язкові умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради.

В окремих випадках суди ігнорують обов'язковість двох умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради та приймають рішення про застосування ч. 2 ст. 111 КК України у випадку наявності лише такої умови, як добровільне повідомлення органам державної влади про зв'язок з іноземною організацією та про отримане завдання [7].

Жодних зауважень не викликає друга умова звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради. Відтак для кримінально-правової кваліфікації за ч. 2 ст. 111 КК України слід встановити, що заява про зв'язок з іноземною державою, іноземною організацією або їх представниками та про отримане завдання була добровільною та подана належним адресатам. Заяву слід вважати добровільною, якщо особа, яка вчинила державну зраду, зробила це з власної волі незалежно від мотивів. При цьому не має значення форма такої заяви (усна, письмова) та дотримання формальних вимог її оформлення чи подання. Окрім того, така заява має бути подана належному адресату – органам державної влади. В усіх проаналізованих ухвалах суду вказано, що така заява була зроблена відповідним підрозділом Служби Безпеки України (СБУ).

Що стосується першої умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради, то її формулювання викликає зауваження, які можуть суттєво вплинути на застосування відповідної заохочувальної норми на практиці.

Насамперед, як було зазначено вище, особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності лише у випадку, коли вона вчинила закінчений злочин та виконала умови, визначені у кримінальному законі. Таким чином, спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради може мати місце у випадку, коли громадянин України перейшов на бік ворога в умовах

воєнного стану або в період збройного конфлікту або вчинив шпигунство (передав або зібрав з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомості, що становлять державну таємницю), чи надав іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомогу в проведенні підривної діяльності проти України. Відповідна умова звільнення від кримінальної відповідальності сформульована так: невчинення ніяких дій на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників (ч. 2 ст. 111 КК України). Така конструкція означає, що в діях громадянина України відсутній закінчений склад державної зради, а має місце готування до злочину за ознакою змови на вчинення злочину (ч. 1 ст. 14 КК України).

Зважаючи на поняття добровільної відмови при незакінченому злочині (ч. 1 ст. 17 КК України), дії громадянина України, який не вчинив ніяких дій на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників, однак вступив у змову, повинні кваліфікуватися як готування до державної зради (ч. 1 ст. 14 – ч. 1 ст. 111 КК України). Відтак добровільна заява органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання мала б оцінюватися як добровільна відмова від вчинення державної зради. Тому відповідно до ч. 2 ст. 17 КК України вона не підлягає кримінальній відповідальності за вчинення злочину. Водночас у зазначеному вище випадку громадянин України не може бути звільнений від кримінальної відповідальності за вчинення державної зради на підставі ч. 2 ст. 111 КК України, оскільки його діяння не містить складу закінченого злочину.

Таким чином, законодавець, намагаючись стимулювати позитивну посткримінальну поведінку особи встановленням умов спеціального звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради, фактично заохочення для неї й не передбачив. Адже наслідки (зокрема й кримінальні процесуальні) для особи, в діях якої є ознаки добровільної відмови, є більш сприятливими, ніж у ви-

падку звільнення її від кримінальної відповідальності. Так, наявність добровільної відмови при незакінченому злочині означає встановлення відсутності в діянні складу кримінального правопорушення (п. 2 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України)), а відтак передбачає закриття кримінального провадження за наявності реабілітуючих підстав. При цьому звільнення від кримінальної відповідальності передбачає закриття кримінального провадження за nereабілітуючих підстав у порядку, визначеному у ст.ст. 285–289 КПК України. Як було зазначено вище, за наявності ознак добровільної відмови при незакінченому злочині особа не підлягає кримінальній відповідальності, тоді як у випадку звільнення від кримінальної відповідальності за наявності підстави, передумови та умов, визначених у кримінальному законі, держава застосовує до неї інший захід реагування на вчинений злочин.

Суди в ухвалах про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради на підставі ч. 2 ст. 111 КК України по-різному кваліфікують дії особи, пов'язані з вчиненням злочину, передбаченого у ч. 1 цієї статті (усього було проаналізовано 19 судових рішень). Так, у 9 ухвалах суду дії громадянина України були кваліфіковані за ч. 1 ст. 14 – ч. 1 ст. 111 КК України (як готування до вчинення державної зради), а в 10 – за ч. 1 ст. 111 КК України (як закінчена державна зрада). Таким чином, фактично у половині випадків суди ігнорують загальний підхід до застосування звільнення від кримінальної відповідальності будь-якого виду за вчинений злочин. В окремих судових рішеннях йдеться про те, що особа після отримання завдання від представників іноземних держав добровільно відмовилася від його виконання на території України [8]. Відповідно до ухвали Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області дії особи кваліфіковані за ч. 1 ст. 14 – ч. 1 ст. 111 КК України. На нашу думку, суд мав би визнати в діях громадянина України ознаки добровільної відмови від вчинення державної зради з усіма наслідками, які випливають з цього.

В окремих випадках суди кваліфікували діяння винуватих за ч. 1 ст. 111 КК України, хоча, як вбачається з фактичних обставин справи, у вчиненому має місце готування до державної зради. Наприклад, в ухвалі Деснянського районного суду м. Чернігова від 29 вересня 2015 року зазначено, що громадянка України була завербована спецслужбами Російської Федерації вчиняти дії щодо збирання та передачі відомостей, що становлять державну таємницю, про що вона дала письмову згоду. Однак після перетину державного кордону України громадянка України звернулася з добровільною заявою про отримане завдання до СБУ [9]. Отже, у цьому прикладі вбачається не склад закінченої державної зради, а готування до неї, за наявності якого особа, яка добровільно відмовилася від доведення злочину до кінця, не підлягає кримінальній відповідальності. Як бачимо, у цьому та в інших випадках суди «притосовують» фактичні обставини справи під умови звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені у ч. 2 ст. 111 КК України, фактично ігноруючи положення Загальної частини цього Кодексу.

Окремі суди відмовляють у задоволенні клопотань прокурорів про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради та закриттям кримінального провадження, мотивуючи своє рішення тим, що за фактичними обставинами справи та з урахуванням зібраних доказів вбачається, що громадянин України вчиняв дії, спрямовані на виконання завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників або що прокурор не надав належних доказів, які б підтверджували наявність умов, передбачених у ч. 2 ст. 111 КК України [10; 11].

Деякі науковці, навпаки, намагаються «притосувати» момент закінчення складу державної зради під формулювання першої умови звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченої у ч. 2 ст. 111 КК України. На думку О.Ф. Бантишева та О.В. Шамари, «перехід на бік ворога є закінченим злочином із моменту встановлення контакту громадянина України з органами, організаціями чи представниками військового противника України з метою заподі-

яння шкоди її суверенітету, територіальній цілісності й недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків і їхнього обсягу», «...оскільки законодавець говорить про звільнення від кримінальної відповідальності громадянина України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їхніх представників ніяких дій не вчинив, це означає, що з моменту вступу в контакт з означеними особами, з моменту отримання будь-якого завдання від них злочин є закінченим» [12, с. 91, 95]. З такою позицією науковців погодитися складно.

На нашу думку, вирішення питання про момент закінчення державної зради не можна ставити у залежність від формулювання умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням цього злочину. Вважаємо, що під час тлумачення кримінально-правових норм слід виходити з примату «заборони» над «заохоченням», а не навпаки. Адже й під час кримінально-правової кваліфікації застосуванню насамперед підлягає забороняюча кримінально-правова норма, а вже потім – заохочувальна (за наявності передбачених у кримінальному законі підстави, передумов та умов). Відповідно, заохочувальна норма не може впливати й на встановлення нормативного змісту ознак складу злочину, що передбачені у забороняючій нормі. Помилки, якої припустився законодавець під час формулювання спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради, не можна припускати при встановленні моменту закінчення цього складу злочину.

Умови звільнення від кримінальної відповідальності сформульовані у ч. 2 ст. 111 КК України так, що передбачають невчинення ніяких дій на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників та добровільну заяву органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання. Таким чином, якщо відповідне завдання було отримано від інших осіб (наприклад, від представників міжнародних організа-

цій) і особа виконала умови, перелічені у ч. 2 ст. 111 цього Кодексу, її не може бути звільнено від кримінальної відповідальності. У ч. 1 цієї статті міститься аналогічне формулювання. Про необхідність його вдосконалення йшлося в одній з наших попередніх публікацій [13].

Суди інколи на цю обставину не звертають уваги. Наприклад, в ухвалі Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 вересня 2015 року зазначено, що громадянин України вступив у змову (погодився на пропозицію) з міністром терористичної організації «Луганська народна республіка» та працівником міністерства державної безпеки цієї терористичної організації. В ухвалі не вказується громадянство цих осіб. Однак є всі підстави припустити, що вони є громадянами України. Те, що ці дві особи представляють терористичну організацію «Луганська народна республіка» (ЛНР), ще не означає, що вони є представниками іноземної держави. Як відомо, ЛНР має міжнародно-правовий статус невизнаної держави, оскільки не отримала визнання з боку хоча б однієї держави – члена ООН. А відповідні райони, міста, селища, села Луганської області визнані тимчасово окупованими територіями [14]. Відтак міністр терористичної організації «ЛНР» та працівник міністерства державної безпеки цієї терористичної організації не належать до представників іноземної держави або іноземної організації. Та й сама кваліфікація дій громадянина України як державної зради у формі надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України є сумнівною, зважаючи на формулювання адресата надання такої допомоги.

Таким чином, констатуємо законодавчу помилку під час формулювання законодавцем умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради, яка у випадку буквального тлумачення цієї заохочувальної кримінально-правової норми може спричинити її нестосування на практиці.

Підводячи підсумок викладеному вище, виокремимо такі основні висновки, що вбачаються з тлумачення ст. 111 (ч. 1 та ч. 2) КК

України та з аналізу випадків застосування звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради у судовій практиці:

1) вбачається колізія між формулюванням умови звільнення від кримінальної відповідальності у ч. 2 ст. 111 КК України («якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив») та нормами Загальної частини КК України, що визначають ознаки добровільної відмови від незакінченого злочину (ст. 17 КК України), а також можливістю звільнення особи від кримінальної відповідальності лише у випадку вчинення нею закінченого злочину. На нашу думку, таку правову колізію слід усунути з наданням пріоритету відповідним законодавчим положенням Загальної частини КК України. Відтак особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ч. 2 ст. 111 КК України у випадку, коли вона виконала лише одну дію: добровільно заявила органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання;

2) під час тлумачення кримінально-правових норм слід використовувати таке правило: заохочувальна кримінально-правова норма не може використовуватися для встановлення правового змісту ознак складу злочину, передбачених у заборонячій кримінально-правовій нормі;

3) державну зраду (ч. 1 ст. 111 КК України) слід вважати закінченим злочином з моменту, коли громадянин України перейшов на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, вчинив шпигунство (передав або зібрав з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомості, що становлять державну таємницю), а також надав іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомогу в проведенні підривної діяльності проти України;

4) формулювання спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради (ч. 2 ст. 111 КК України) потребує коригування з метою усунення вказаної вище помилки. Наприклад, для цього слід використати юридичну конструкцію звільнення від кримінальної відповідальності, що застосовується законодавцем у ч. 2 ст. 114 «Шпигунство» КК України (суміжному складі злочину). Питання про уніфікацію формулювання таких умов спеціальних видів звільнення є доречним ще й з огляду на те, що шпигунство є способом вчинення державної зради. Окрім того, доцільним вбачається описання позитивної посткримінальної поведінки особи лише у ч. 2 ст. 111 цього Кодексу з вказівкою у ній на те, що відповідні умови поширюються й на злочин, передбачений у ч. 1 ст. 114 КК України.

Список використаних джерел:

1. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
2. Звіт про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання за 2015 рік (форма 6) // Офіційний веб-портал «Судова влада України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/Sud_statustuka_Zvit_2015/
3. Звіт про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання за перше півріччя 2016 року (форма 6) // Офіційний веб-портал «Судова влада України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/I_pivricha_zvit/
4. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>
5. Куц В.М. Звільнення від кримінальної відповідальності суб'єктів корупційних злочинів: кримінально-правова та кримінально-процесуальна характеристика / В.М. Куц, В.В. Куц // Юридичний

науковий електронний журнал. – 2016. – № 4. – С. 169–172 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/4_2016/47.pdf

6. *Навроцький В.О.* Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / В.О. Навроцький. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.

7. Ухвала Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 6 липня 2016 року, справа № 200/11736/16-к, провадження № 1-КП-200-481-16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58823144>

8. Ухвала Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 3 грудня 2015 року, справа № 344/16068/15-к, провадження № 1-кп/344/543/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40125505>

9. Ухвала Деснянського районного суду м. Чернігова від 29 вересня 2015 року, справа № 750/7472/15-к, провадження № 1-кп/750/336/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51508373>

10. Ухвала Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 16 березня 2016 року, справа № 200/2929/16-к, провадження №1-кп/200/235/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56769055>

11. Ухвала Тернопільського міськрайонного суду від 27 травня 2014 року, справа № 607/7202/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38901380>

12. *Бантшишев О.Ф.* Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): моногр. / О.Ф. Бантшишев, О.В. Шамара. – [3-тє вид., переробл. та доп.]. – К.: Національна академія Служби безпеки України, 2014. – 198 с.

13. *Загине́й З.А.* Надання допомоги в проведенні підривної діяльності проти України як спосіб вчинення державної зради / З.А. Загине́й // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 3. – С. 86–101 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gov.ua/chasopys/ua/pdf/11-2016/zaginej.pdf>

14. Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями: постанова Верховної Ради України від 17 березня 2015 року № 254-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 17. – Ст. 128.

Зоя ЗАГИНЕЙ

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИД ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВЧИНЕННЯМ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Досліджено проблему тлумачення та правозастосування у випадку спеціального звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з вчиненням державної зради. Виявлено невідповідність між формулюванням ознак складу державної зради і загальними підходами щодо можливості звільнення від кримінальної відповідальності у випадку вчинення закінченого злочину та однією з умов такого звільнення. Запропоновано правило усунення відповідної правової колізії та правило тлумачення забороняючої кримінально-правової норми.

Ключові слова: спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності; умова звільнення від кримінальної відповідальності; державна зрада; добровільна відмова від незакінченого злочину; готування до злочину; заохочувальна норма; тлумачення; кваліфікація.

**СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВИД ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ УГОЛОВНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ В СВЯЗИ С СОВЕРШЕНИЕМ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
ИЗМЕНЫ: ПРОБЛЕМЫ ТОЛКОВАНИЯ И ПРАВОПРИМЕНЕНИЯ**

Исследована проблема толкования и правоприменения в случае специального освобождения лица от уголовной ответственности в связи с совершением государственной измены. Выявлено несоответствие между формулировкой признаков состава государственной измены и общими подходами к возможности освобождения от уголовной ответственности в случае совершения окончченного преступления и одним из условий такого освобождения. Предложено правило устранения соответствующей правовой коллизии и правило толкования запрещающей уголовно-правовой нормы.

Ключевые слова: специальный вид освобождения от уголовной ответственности; условие освобождения от уголовной ответственности; государственная измена; добровольный отказ от неоконченного преступления; приготовление к преступлению; поощрительная норма; толкование; квалификация.

Zoya ZAGYNEY

**A SPECIAL KIND OF EXEMPTION FROM CRIMINAL
LIABILITY FOR COMMITTING TREASON: PROBLEMS
OF INTERPRETATION ET APPLICATION**

The problem of interpretation and enforcement in the case of a special person's release from criminal liability in connection with the commission of high treason. Discrepancy between the wording of the composition signs of high treason and general approach to the possibility of exemption from criminal liability in the case of a completed crime with one of the conditions for such exemption. Proposed rule to overcome the respective legal conflict and the rule of interpretation prohibiting the criminal law.

Keywords: a special kind of exemption from criminal responsibility; conditions of exemption from criminal responsibility; treason; voluntary renunciation of unfinished crime; preparation of a crime; the incentive rate; interpretation; qualification.

